

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

GRADIVO

»Ozaveščanje in izobraževanje kmetov za izvajanje naravovarstvenih intervencij SKP 2023-2027«

Prikaz varstvenih ukrepov za **Ohranjanje mejic (MEJ)** na
Natura 2000 območjih

Avtorji: Gregor Domanjko (krajinski park Goričko), Gregor Kolar, Judita Lea Krek, Eva, Langerholc, Gregor Šilc, mag. Mateja Žvikart (ZRSVN)

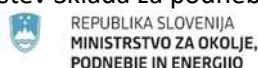

Za vsebino je odgovorna Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije s podizvajalci

Organ upravljanja, določen za izvajanje Programa razvoja podeželja 2023-2027 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

September, 2023

»Financirano iz Programa porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v obdobju 2021-2023«

Kazalo vsebine

UVOD.....	3
1. KAJ SO MEJICE?	4
2. ZAKAJ SO MEJICE POMEMBNE?	6
3. KAKO SE LOTIMO ZASAJANJA NOVIH MEJIC?	7
4. KAKŠNI SO USTREZNI NAČINI VZDRŽEVANJA MEJIC?.....	8
5. PREDSTAVITEV OPERACIJE »OHRANJANJE MEJIC«	9
6. KAJ OGROŽA MEJICE?	10
7. ZAKAJ JE DOBRO, DA SE KMETJE ODLOČITE ZA IZVAJANJE OPERACIJE OHRANJANJE MEJIC? .	10
8. ODGOVORI NA NAJPOGOSTEJŠA VPRAŠANJA.....	11
DODATNE INFORMACIJE	11
LITERATURA	12

UVOD

Kmetijstvo s svojo dejavnostjo koristi naravne vire in ustvarja življenjska okolja. Po drugi strani pa lahko povzroča tudi zelo škodljive ali celo uničujoče vplive na naravo. Zato za kmetijsko dejavnost že desetletja velja, da jo je treba obravnavati v njeni večfunkcijski vlogi in poleg osnovne naloge pridelave hrane za ljudi in živali, poskrbeti tudi za čim manjše negativne vplive na drugih področjih.

Čista pitna voda, zdrava hrana, ki je bila pridelana v čisti in neonesnaženi zemlji, neokrnjena narava, kjer po napornem dnevu najdemo trenutek miru in sprostitve,... To so le nekatere dobrobiti narave, ki jih morda poznate tudi pod izrazom »ekosistemske storitve«. Gre za storitve, ki jih ohranjena narava brezplačno omogoča človeku. Ko pa človek ohranjenost narave poruši, se izgubijo tudi ekosistemske storitve. Za »popravilo« škode je potrebnega veliko več denarja in časa, pa še končni rezultat ni vedno uspešen.

Tudi ali predvsem zaradi tega je tako zelo pomembno, da se vse dejavnosti načrtujejo trajnostno in s čim manj škodljivimi vplivi.

Kmetje lahko k ohranjanju narave pripomorete z izvajanjem kmetijskih praks, ki upoštevajo ekološke zahteve ogroženih vrst in njihovih habitatov ter na ta način poskrbite za njihovo dolgoročno ohranjanje.

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije skupaj s kmetijsko gozdarskimi zavodi in Zavodom RS za varstvo narave v letu 2023 sodelujeta pri izvajanju aktivnosti Javnega naročila Ozaveščanje in izobraževanje kmetov za izvajanje naravovarstvenih intervencij strateškega načrta SKP 2023-2027.

Predmet javnega naročila je ozaveščanje in izobraževanje kmetov, ki kmetujejo na najbolj ranljivih območjih Natura 2000 in drugih varstvenih območjih, za izvajanje naravovarstvenih intervencij strateškega načrta SKP 2023-2027 .

Cilj in namen ozaveščanja in izobraževanja kmetov za izvajanje naravovarstvenih intervencij strateškega načrta SKP 2023-2027 je boljša usposobljenost, ozaveščenost in razumevanje vsebin s področja ohranjanja narave in krajine ter podnebnih sprememb in posledično lažje odločanje za vključitev v izvajanje posameznih operacij.

Ozaveščanje in usposabljanje kmetov v sklopu izvajanja aktivnosti javnega naročila poteka skozi izvedbo desetih **demonstracijskih delavnic** s področja določenih operacij KOPOP in SOPO na izbranih območjih Natura 2000 ter z izvedbo **200 individualnih obiskov kmetijskih gospodarstev** na celotnem območju Slovenije. Posamezne obiske bosta izvedla skupaj strokovnjak iz poznavanja vsebin biotske raznovrstnosti in strokovnjak poznavanja vsebin kmetijstva in strateškega načrta.

Tudi v novem obdobju izvajanja Skupne kmetijske politike 2023 - 2027 se kmetje lahko vključujejo v izvajanje zahtevnejših, nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, ki prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam ter k varovanju naravnih virov in biotske raznovrstnosti. Temu so v prvi vrsti namenjene tri KOPOP intervencije:

- intervencija Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – podnebne spremembe (KOPOP_PS),
- intervencija Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – naravni viri (KOPOP_NV)
- intervencija Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – biotska raznovrstnost in krajina (KOPOP_BK),

s skupno 31 operacijami.

V nadaljevanju predstavljena operacija **Ohranjanje mejic** je operacija znotraj intervencije **KMETIJSKO – OKOLJSKA - PODNEBNA PLAČILA – BIOTSKA RAZNOVRSTNOST IN KRAJINA (KOPOP_BK)**

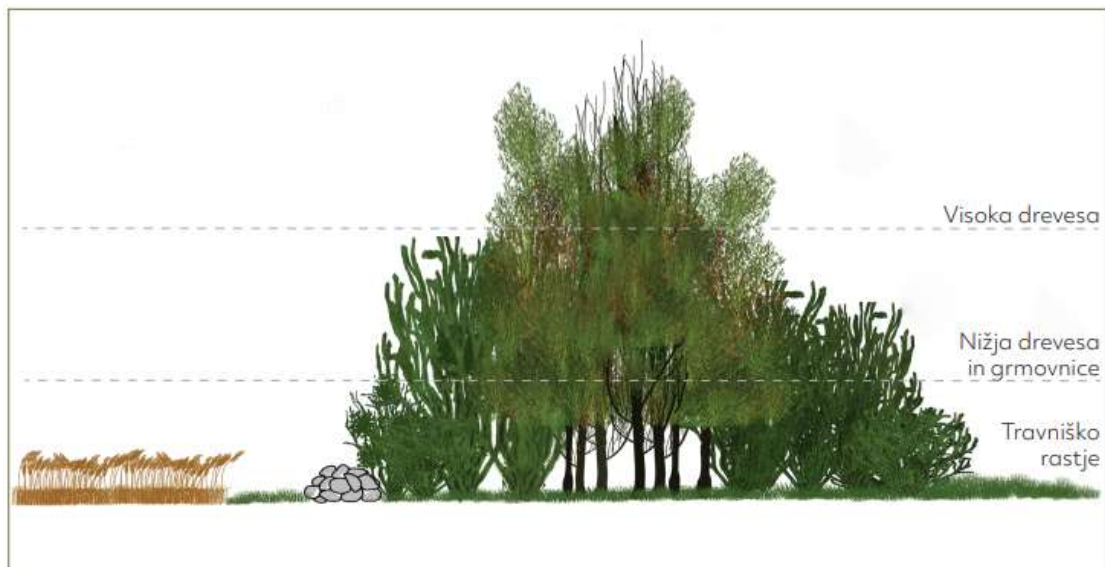
Namen intervencije KOPOP_BK je podpiranje kmetijstva in je namenjena spodbujanju nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, ki so usmerjene v ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajine. Poleg

operacije Ohranjanje mejic je znotraj intervencije še 14 drugih operacij (Posebni traviščni habitat (HAB), Visokodebelni travniški sadovnjaki (VTSA), Strmi travniki (S_50), Obvladovanje invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst (ITRV), Sobivanje z velikimi zvermi (operacija ZVE), Planinska paša (PP)....

1. KAJ SO MEJICE?

Mejica je vsaj 10 m dolg in pri krošnji največ 20 m širok strnjen, samostojen ter neprekinjen pas lesne vegetacije. Pretežno je porasla z lesnimi in zeliščnimi vrstami in se ne uporablja za proizvodne namene.

Lahko je v sestavi grmičevja, z drevesi ali brez njih. Mejice pogosto obraščajo suhozide, lahko pa imajo tudi posamezne dele brez lesne vegetacije, ki so porasli z zelmi. Naravovarstveno najpomembnejše so mejice, ki jih sestavljajo vsi trije sloji – zeliščni, grmovni in drevesni.

Slika 1: Prikaz vertikalne razslojenosti mejice (GZ Celje).

Najpogosteje mejice izginjajo zaradi opuščanja ali intenziviranja kmetovanja. Ker je urejanje mejic časovno potratno in neprofitno opravilo, se veliko kmetovalcev odloči za njihovo odstranitev.

Slika 2: Mejice so pomemben element kmetijske kulturne krajine (foto: Tina Petras).

Slika 3: Primer nezvezne mejice z vrzelmi, ki ne izpolnjuje pogoje za operacijo ohranjanja mejic (vir: MKGP).

2. ZAKAJ SO MEJICE POMEMBNE?

Ohranjena narava ima za ljudi zelo pomembno vlogo. Nudi nam npr. čiščenje vode in zraka, stabilizacijo brežin, umirjanje vodotokov,... Tudi mejice opravljajo nekaj teh storitev, saj na izpostavljenih območjih pomagajo umirjati vetrove in preprečujejo odnašanje rodovitne zemlje. V Vipavi je na primer burja leta 2012 odnesla 20.000 m³ zemlje. To je bila posledica nepremišljenih melioracij in komasacij zemljišč, v okviru katerih so bile odstranjene tudi mejice.

Mejice so pomembne tudi pri ohranjanju nekaterih živalskih vrst. Rjavi srakoper (*Lanius collurio*) je prebivalec odprte kmetijske krajine z grmičevjem in drevesi. V grmičevju gnezdi in preži na svoj plen, (žuželke, dvoživke, manjše ptice in sesalci). V mejicah bomo našli tudi velikega skovika (*Otus scops*), ki v njih lovi in preži na plen. Poleg tega mejice služijo kot koridorji, po katerih potujejo manjše živali, ki jih na odprtih površinah ogrožajo plenilci. Pozabiti ne smemo niti na divje oprasovalce, ki jim mejice predstavljajo vir hrane in življenjski prostor.

Mejice imajo pomembno vlogo tudi v obvodnem prostoru, saj ščitijo vodne robove pred erozijo in nudijo senčenje vode. To je še posebej pomembno v poletnih mesecih, saj se na ta način preprečuje segrevanje vode oz. se zagotavlja zadostna količina kisika za vodne organizme. Obvodne mejice predstavljajo tudi naravno bariero, saj preprečujejo oz. zmanjšujejo pronicanje fitofarmaceutskih sredstev v vodotoke. Ob vodotokih se lahko hitro razširijo invazivne tujerodne rastlinske vrste. Zato ohranjamo zveznost mejic in ukrepamo takoj, ko se invazivne vrste pojavijo.

Slika 4: Rjavi srakoper (*Lanius collurio*), foto: Davorin Tome (vir: arhiv ZRSVN).

3. KAKO SE LOTIMO ZASAJANJA NOVIH MEJIC?

Če naše zemljišče na kateri želimo zasaditi mejico meji na zemljišče, ki ni v naši lasti oz. uporabi, moramo pustiti dovolj prostora na zunanjem robu, da lahko kasneje izvajamo vzdrževalna dela. S sosedom lahko tudi sklenemo dogovor, da nam dovoljuje uporabo njegovega zemljišča za namen vzdrževanja.

Pred nakupom sadik, se posvetujemo z območnim zavodom Kmetijske svetovalne službe, območnim zavodom ZRSVN ali upravljavci zavarovanih območij. Izberemo različne vrste avtohtonih grmovnic in dreves, ki jih najdemo tudi pri nas v naravi. Med grmovnimi vrstami so najpogosteje sajeni navadni glog, črni trn, rumen in rdeči dren, navadna trdoleska, brogovita, dobrovita, leska in navadni šipek. Za drevesa lahko npr. uporabimo črno jelšo, divjo češnjo ali poljski javor. Namen sajenja različnih lesnatih vrst v mejicah je ustvariti kar najbolj raznolike življenjske prostore, ki jih bodo naselile različne vrste živali.

Pred samo zasaditvijo lahko ogradimo poligon mejice. Nove sadike želimo zaščititi pred objedanjem divjadi. Sadilno jamo izkopljemo tako da ločimo živi (prvih 15 cm) in neživi del zemlje. Jamo zasujemo tako, da zgornjo plast izkopane zemlje vedno položimo h koreninam. Gnojimo po navodilih, vendar to pogosto ni potrebno. Novo posajeno sadiko vedno zalijemo z večjo količino vode. S tem zapolnimo prazne prostore in omogočimo boljši stik zemlje s koreninami. Pri podtikanju, kopanje jame ni vedno potrebno. Upoštevamo navodila prodajalca.

Posamezne sadike sadimo na razdali 0,5 m drug od druge v ravni liniji. Če želimo povečati širino mejice, sadike zasadimo v dveh ali več ravnih linijah. Za boljšo vidljivost, linije označimo z palicami, visokimi 1,5 m. Tako bomo lahko lažje strojno kosili travo ob mejicah. Če jih sadimo na robove kmetijskih zemljiščih, potem se s sajenjem odmaknemo meji sosednjega zemljišča vsaj 1 do 2 m. S tem se izognemo morebitnim sporom z mejaši. Smiselno je mejaše o naši nameri obvestiti in jim povedati, da bomo sadike z leti obvejevali, če bodo motile obdelavo tal in kultur.

Ko smo sajenje opravili, vegetacijo kosimo samo vzporedno v ravni liniji ob sadikah. S tem se izognemo morebitnim poškodbam na sadikah ali da bi sadike v celoti pokosili. Med posameznimi sadikami ne kosimo trave. Vsako leto, vsaj 5 let po sajenju, pa v poletno-jesenskem času na sadikah obvezno odstranjujemo plezalke, kot sta navadni srobot ali divji hmelj. Če sadike začne preraščati robidovje, ga z vejnikom ali srpom odstranimo že pri tleh. S tem povečujemo konkurenčnost naših sadik v mejici. Odstranjevanja konkurenčnih rastlin v mejici, se lotimo po 1. avgustu, ko ptice v mejicah ne gnezdiijo več.

Če sadik nismo zavarovali z ogrado, jih lahko zaščitimo s škropivom za odganjanje divjadi. V tem primeru je potrebno škropivo z ročno škropilnico na sadike nanašati vsaj 1x do 2x na leto, več let zapored. V primeru širjenja vej v prazen prostor na sosednja zemljišča, veje dreves po potrebi obžagujemo pravokotno na deblo in čim bližje ob debelu drevesa. Na takšen način se rane po naravni poti čim hitreje in pravilno zarastejo.

Slika 5: Linijo zasajene mejice označimo s palicami. (foto: Gregor Domanjko)

4. KAKŠNI SO USTREZNI NAČINI VZDRŽEVANJA MEJIC?

Vzdrževanje mejic lahko opravljamo med 1. avgustom in 1. marcem. To določa 32. člen Zakona o divjadi in lovstvu, ki prepoveduje sekanje požiganje ali drugačno uničevanje živih mej, grmišč, v času gnezdenja ptic in poleanja mladičev (ZDLov-1, 2004). Večje posege opravljamo po odpadanju listov in pred brstenjem lesnih vrst. V tem času so rastline v mirovanju in jim z rezjo ne škodujemo. Vzdrževalno rez izvajamo vsako drugo leto, izjemoma tretje. Pri prepogosti rezi lahko škodujemo lesnim vrstam.

Iz sestojev prednostno odstranjujemo nestabilna drevesa, ki predstavljajo nevarnost za stroje in ljudi. Odpadni les lahko kompostiramo ali uporabimo za sekance, če v mejici niso prisotne invazivne vrste. Če odkrijemo prisotnost invazivnih vrst, moramo odpadni material zažgati ali odstraniti v skladu z dobrimi praksami o ravnanju z odpadki invazivnih rastlin. Sežig invazivnih rastlin opravimo stran od mejice najbolje na razgaljenih tleh. Nenevarne in stabilne lesne ostanke puščamo v sestoku. Na njih se naselijo različne glive in žuželke, ki so hrana večjim živalim. Lesno maso, ki jo odstranimo z rezjo lahko uporabimo kot kurjavo, dodatek h kompostu,... Čez leto oblikujemo krošnjo mejice. Odstranjujemo manjše veje, ki smo jih spregledali pri zimski rezi ali nam onemogočajo dostop s stroji. Posegom se izogibamo v času cvetenja in zorenja plodov.

Če se nam v mejici pojavijo prazne vrzeli, jih zasadimo z avtohtonimi lesnimi vrstami. Presajanje rastlinskega materiala iz gozda ni dovoljeno brez odobritve Zavoda za gozdove. Sajenje tujerodnih ali okrasnih vrst za namene izvajanja KOPOP operacije za ohranjanje mejic ni dovoljeno.

Slika 7: Primer čistega strojnega reza (vir: MKGP).

Slika 8: Primeren traktorski priključek za izvajanje čistega reza (vir: MKGP).

V Sloveniji večina lastnikov zemljišč za urejanje uporablja motorna ročna orodja, kot sta motorna žaga in motorni obvejevalnik. V tujini se uporabljajo tudi traktorski priključki, ki omogočajo čisti rez mejic.

5. PREDSTAVITEV OPERACIJE »OHRANJANJE MEJIC«

Kakšne so zahteve za izvajanje?

- se mora vsako leto izvajati na celem GERK;
- se lokacija izvajanja operacije v obdobju trajanja obveznosti ne sme spreminjati;
- se izvaja na območjih iz evidence EKRZ (enote krajinske značilnosti);
- obtežba z živino ni relevantna.

Pri izvajanju operacije MEJ mora upravičenec upoštevati, da:

- se plačilo lahko uveljavlja za površino mejice, katere velikost je večja ali enaka 25 m²;
- je mejico treba obrezovati in redčiti vsako drugo leto oz. manj pogosto, če ni potrebe;
- se mejico lahko vzdržuje vsako leto, če je to potrebno;
- je obrezovanje mejice treba izvesti tako, da se mejica ne poškoduje in se ne prekine njene zveznosti

Kje se operacija lahko izvaja?

Operacija MEJ se izvaja na grafičnih enotah krajinskih značilnosti (KRZ), pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti, ki so pripisane k posameznemu GERK. Upravičenec lahko uveljavlja plačilo za mejico, ki je pripisana posameznemu GERK in leži na zemljišču, za katerega ima upravičenec pravico uporabe in to mejico vzdržuje v skladu z zahtevami operacije MEJ.

Kakšna je višina finančnih nadomestil?

Letna višina plačila za operacijo BK.10 Ohranjanje mejic znaša: **450,00 EUR/ha**.

Primer izračuna:

d...dolžina   **d x š = p**   **200m x 5m = 1000m² = 0,1ha**
š...širina
p...površina

p[ha] x 450 EUR = izplačilo   **0,1ha x 450 EUR/ha = 45 EUR**

6. KAJ OGROŽA MEJICE?

Mejice so ena najhitreje izginjajočih struktur v kmetijski kulturni krajini. Strojna obdelava je v okolici mejic otežena. Otežujejo jo veje, ki segajo na pot traktorja, ostanki panjev dreves se zatikajo v priključke, odpadlo listje zavira rast rastlin,... Vse to so razlogi, zakaj se mejice pogosto odstranjuje s kmetijskih površin.

Vzdrževanje mejic se večinoma izvaja ročno. Opravila so časovno potratna in ekonomsko neučinkovita. Zato se veliko kmetovalcev odloči za njihovo uničenje, novo pridobljeni prostor pa namenijo kmetijskim površinam.

Dodatno škodo povzročajo tudi invazivne tujerodne rastlinske vrste. S hitrim širjenjem in gostimi sestoji izpodrivajo avtohtono vegetacijo.

7. ZAKAJ JE DOBRO, DA SE KMETJE ODLOČITE ZA IZVAJANJE OPERACIJE »OHRANJANJE MEJIC«?

- Mejice že imate in jih morate vzdrževati. Zakaj jih ne bi vpisali v operacijo?
- Z vpisom in izvajanjem operacije boste upravičeni do dodatnih finančnih sredstev.
- Z ohranjanjem mejic boste na kmetijskih površinah zmanjšali škodo oz. posledice zaradi npr. podnebnih sprememb ali izrednih dogodkov. Prihrani se tudi dodatno delo in denar pri odpravljanju škode oz. posledic.
- Z izvajanjem te operacije boste aktivno prispevali k ohranjanju narave in trajnostnem kmetovanju ter s tem pokazali družbeno odgovornost do živih bitij in soljudi.
- Usmerjenost kmetijske politike v prihodnje kaže na izrazito smer trajnosti, zato se boste ob postopnem vključevanju površin v te oblike kmetovanja lahko postopno in brez velikih sprememb naenkrat prilagodili novim zahtevam.
- Z izvajanjem prilagojenih praks na zadostnih površinah se boste lahko izognili strožjim ukrepom in intervencijam v prihodnje. Če bo stanje še naprej podobno trenutnemu je uvedba strožjih režimov v prihodnje nujna.

8. ODGOVORI NA NAJPOGOSTEJŠA VPRAŠANJA

Ali bodo mejice po novem svoj GERK ali bodo priključene obstoječemu GERKu?

Krajinske značilnosti (KRZ) se na predlog nosilca ob njegovi prisotnosti vpiše v RKG podatke na upravni enoti glede na dejansko stanje v naravi, kot je razvidno iz ortofoto posnetka ali drugih razpoložljivih podatkov. Vriše se meje in vrsto rabe (KRZ) ter druge podatke v skladu s pravilnikom RKG.

Zakaj so po novem finančna nadomestila vezana na ha in ne več na tekoči meter?

To je bila zahteva Evropske Komisije zaradi spremljanja kazalnikov izvajanja, ki so vsi vezani na površino.

DODATNE INFORMACIJE

KGZS Zavod Murska Sobota, Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota, telefon: 02 539 14 10

Zavod RS za varstvo narave, OE Celje, Vodnikova 3, 3000 Celje

- Eva Langerholc, telefon: 03 426 03 31, elektronska pošta: eva.langerholc@zrsvn.si
- Gregor Kalan, telefon: 03 426 03 32, elektronska pošta: gregor.kalan@zrsvn.si

LITERATURA

Dešnik S., Na Goričkem 36 novih mejic, Gorička krajina (2017-2021), Krajinski park Goričko.

Domanjko G., Mejice bodo deloma varne pred objedanjem divjadi, Krajinski park Goričko.

Geodetski zavod Celje, Ohranjanje in vzpostavitev mejic ter drugih krajinskih elementov v kmetijski krajini

Lešnik A., 2018, Življenje v mejicah, Center za kartografijo favne in flore

Navodila za izvajanje operacije ohranjanje mejic v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska podnebna plačila, 2. posodobitev. MKGP, Ljubljana, 2019.

Uredba o plačilih za okoljske in podnebne obveznosti, naravne ali druge omejitve ter Natura 2000 iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027. (2023). Uradni list RS, (34/23).

Zbirna vloga 2023 – navodila za uveljavljanje intervencij iz Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023 – 2027, Izdajatelj Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Žvikart M., Novak A., 2023: Intervencije, ki prispevajo k ohranjanju naravnih virov, biotske pestrosti in krajine (Priročnik za kmete). Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana.